

10. MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP O VIŠEJEZIČNOSTI I OVLADAVANJU TREĆIM JEZIKOM

Beč, 1. – 3. rujna 2016., Sveučilište u Beču

1. Uvod

U rujnu ove godine na Sveučilištu u Beču održan je deseti međunarodni skup o višejezičnosti i ovladavanju trećim jezikom. Organizirala ga je udruga IAM (što je kratica za International Association of Multilingualism). IAM je međunarodna organizacija koju su Jasone Cenoz, Britta Hufeisen i Ulrike Jessner osnovala 2003. godine. Aktualni je predsjednik organizacije Jean-Marc Dewaele sa Sveučilišta u Londonu.

U radu je sudjelovalo 150 izlagača. Održana su četiri plenarna predavanja i stotinu trideset i dva usmena izlaganja u pet simpozija i osam sekcija. Predstavljeno je osam e-izlaganja i dvadeset i tri postera.

2. Plenarna predavanja

Na skupu su sudjelovala četiri pozvana predavača: Ulrike Jessner, Suzanne Flynn, Suresh Canagarajah i Suzanne Reiterer. Plenarna su predavanja trajala 45 minuta. Govorit će se o samim predavanjima, ali će se ukratko predstaviti i predavači i njihovo određenje višejezičnosti što su ga za potrebe ovoga skupa naveli u svojim biografijama.

2.1. *Višejezična svjesnost: razvojno gledište / Multilingual Awareness: A developmental perspective*

Prvo plenarno predavanje održala je Ulrike Jessner sa Sveučilišta u Innsbrucku (Austrija) i Sveučilišta Pannonia u Veszpremu (Mađarska). Ulrike Jessner vrlo je cijenjena znanstvenica na području dvojezičnosti i višejezičnosti. Suautorica je, s Phillipom Herdinom, Dinamičkoga modela višejezičnosti (engl. *Dynamic Model of Multilingualism*). O višejezičnosti je rekla sljedeće: »Razvoj višejezičnoga sustava obilježava nepravocrtnost, povratljivost, stabilnost, međuovisnost, složenost i promjena kvalitete. Višejezični su sustavi prilagodljivi i dinamični, što znači da ovise o procijenjenoj komunikacijskoj potrebi višejezičnoga govornika. Jezični razvoj višejezičnih govornika uključuje i procese ovladavanja jezika i jezičnoga nazadovanja.«

Ulrike Jessner na plenarnome je predavanju govorila o ulozi metakognicije u učenju J3 u okviru teorije dinamičkih sustava, odnosno dinamičkoga modela

višejezičnosti (Herdina i Jessner, 2002). Predstavila je koncept višejezične svjesnosti, tzv. V-čimbenik, za koji smatra da je ključni čimbenik u ovladavanju J3 i svakim sljedećim jezikom. Kao objašnjenje navela je da učenik prilikom ovladavanja J2 pretpostavke stvara samo na temelju jednoga dokaza, iz materinskoga jezika, dok se prilikom ovladavanja J3 oslanja na dokaze iz više jezika. Predstavila je dio rezultata istraživanja provedenih u osnovnim i srednjim školama u sjevernome i južnome Tirolu u okviru DYME projekta (više o projektu: <https://www.uibk.ac.at/anglistik/dyme/>). Rezultati su pokazali da se eksplicitnim poučavanjem svjesnosti i strategija može utjecati na povećanje razine metajezične svjesnosti kao i na razvoj jezične umješnosti.

Na kraju izlaganja Jessner je najavila međunarodni skup »Metakognicija u razvoju višejezičnosti« koji će se na Sveučilištu u Innsbrucku održati od 27. do 29. rujna 2017.

2.2. Što je to »razvoj« u višejezičnom ovladavanju jezika? / What do we mean by »Development« in multilingual language acquisition?

Suzanne Flynn više je od trideset godina profesorica lingvistike na Odsjeku za lingvistiku i filozofiju Instituta za tehnologiju u Massachusettsu (MIT) u SAD-u. U svojem se radu najviše bavi vidovima ovladavanja sintaksom u višejezičnome učenju, a u posljednje vrijeme i govornim problemima osoba s poremećajima iz autističnoga spektra. O višejezičnosti je rekla: »Višejezičnost je prirodno stanje ljudskoga uma. Jedan razlog za takvo uvjerenje proizlazi iz činjenice da je prema procjenama više od polovice svjetske populacije dvojezično ili višejezično. Drugi procjenjuju da su najmanje dvije trećine svjetske populacije dvojezične. Međutim, brojevi nisu jedini dokaz da je višejezičnost prirodna. Kao što Chomsky kaže, sposobnost govorenja dijalekta prvoga jezika već je jedan oblik višejezičnosti.«

Flynn je u izlaganju pokušala odgovoriti na sljedeća tri pitanja: što je to početno stanje u ovladavanju jezikom (engl. *Initial State*), što je to razvoj jezika i što je završna faza ovladavanja jezikom. Početno je stanje odredila kao stanje uma prije prvoga iskustva s ciljnim jezikom. Za višejezičnoga učenika početno je stanje drugačije jer posjeduje više metajezičnih, jezičnih i nejezičnih znanja i strategija nego učenik drugoga jezika. Jezični razvoj, tzv. gramatičko mapiranje (engl. *grammatical mapping*) odredila je kao objedinjavanje urođenih jezičnih znanja koje učeniku omogućava razvoj tzv. sintaktičke sposobnosti (engl. *syntactic fluency*) – sposobnosti govornika da pronade, kombinira i objedini jezična znanja. U tome procesu važnu ulogu imaju prethodno naučeni jezici jer učeniku omogućavaju preskakanje primitivne faze u jezičnome razvoju. Završnim stanjem Flynn ne smatra jezičnu umješnost na razini izvornoga govornika, već poznavanje okvira jezika koji omogućava nastavak njegova učenja. Na kraju je izlaganja naglasila kako je za poučavanje J3, ali i svih sljedećih jezika, važno da učitelj poznaje dominantna jezična suzvježđa višejezičnih učenika (Aronin 2006) i početno stanje učenika kako bi znao što treba, odnosno što ne treba poučavati.

2.3. Diverzifikacija višejezičnosti / *Diversifying Multilingualism*

Drugoga dana skupa plenarno predavanje održao je Suresh Canagarajah, autor višestruko nagrađivane knjige *Translingual Practice: Global Englishes and Cosmopolitan Relations* (Routledge, 2013). Trenutno je zaposlen na Sveučilištu Pennsylvania State University (SAD), a prije toga radio je na Sveučilištu Jaffna (Šri Lanka) i na Sveučilištu City University of New York (SAD). U središtu njegova istraživačkoga zanimanja nalazi se engleski jezik – *lingua franca*, migracije i oblici višejezičnoga komuniciranja.

O višejezičnosti je rekao: »Draži mi je izraz ‘transjezičnost’ jer nas prefiks ‘trans’ podsjeća da komunikacija nadilazi pojedine jezike, ali i sâm jezik jer uključuje različite medije i semiotičke sustave. Transjezičnim gledištem ukazuje se na međujezičnu sinergiju koja stvara nove gramatike i nova značenja. Izraz ‘višejezičnost’ tradicionalno se određivao kao zbroj više jezika koji zadržavaju odvojeni identitet i strukturu čak i u kontaktu. U transjezičnosti raznolikost je standard u kojemu govornici unose različite semiotičke resurse u jedno međudjelovanje. Kako bi, unatoč različitostima, komunikacija bila uspješna, sugovornici se koriste različitim pregovaračkim strategijama.«

U plenarnome izlaganju Canagarajah je govorio o načinima pismenoga izražavanja visokoobrazovanih kineskih imigranata zaposlenih na visokoobrazovnim institucijama u SAD-u. Izložio je rezultate svojega istraživanja koji su pokazali da se neizvorni govornici engleskoga jezika kineskoga podrijetla koji su stručnjaci za područje prirodnih znanosti na engleskome jeziku bolje izražavaju pismeno nego usmeno. U usmenoj komunikaciji radi funkcionalnosti izražavaju se transjezično, vizualnim sredstvima i gestama, i smatraju da su u tome vrlo uspješni, a prilikom pisanja znanstvenih radova koriste se dobro napisanim radovima izvornih anglofona. Govorio je i o svojem videnju komunikacijskih djelatnosti, ovisnih o društvenome prostoru i oblikovanih prema njemu, koje osim jezika uključuju i tijelo, geste i vizualne znakove. Na kraju izlaganja predložio je zamjene strukturalističke terminologije prostornom, primjerice djelatnost umjesto komunikacije, skup umjesto sustava i usklađivanje umjesto kompetencije.

2.4. Individualne razlike u višestrukome učenju stranih jezika: od mozga do ponašanja / *Individual differences in multiple foreign language learning: from brain to behaviour*

Posljednjega dana skupa plenarno izlaganje održala je Suzanne Reiterer s Odjela za lingvistiku Sveučilišta u Beču. U središtu je njezina znanstvenoga istraživanja neurolingvistika, kognitivna neuroznanost, ovladavanje drugim jezikom, dvojezičnost i višejezičnost i mozak i individualne razlike u učenju jezika.

Na samome početku izlaganja predstavila je vrste čimbenika koji utječu na proces ovladavanja jezikom (prirodni, psihološki i društveni), a zatim je detaljno govorila o jezičnoj sposobnosti. Predstavila je dva suprotstavljena viđenja jezične sposobnosti: jezična sposobnost kao dinamični i promjenjivi sustav ili kao statična i nepromjenjiva sposobnost, te je ukazala na njezine različite vidove (npr. retorička, fonetička, semantička, gramatička). Ukazala je na to da se

u posljednje vrijeme sve više raspravlja o potrebi za novim, nelingvističkim kategorijama, poput audiovještine, vizualnog pamćenja, induktivnog razmišljanja, implicitnog i eksplicitnog učenja. Predstavila je niz najnovijih rezultata svojih istraživanja i istraživanja svojih suradnika koja su potvrdila da je moždana aktivnost prilikom izgovaranja nepoznatoga jezika manja kod talentiranih pojedinaca, kao i da lijeva moždana polutka ima važniju ulogu u oponašanju nepoznatih jezika. Također je pokazala rezultate istraživanja koji ukazuju na vezu između talenta za pjevanje i talenta za jezike. Naglasila je da je talent individualan i u ovisnosti o drugim čimbenicima te da učitelji trebaju poznavati svoje učenike kako bi u svojem poučavanju ta saznanja mogli iskoristiti. Na kraju je iznijela jednu vrlo zanimljivu pretpostavku: »*if the world is growing more multilingual, do people become more language talented?*«

3. Ostala izlaganja

Sva su izlaganja bila podijeljena u pet simpozija i osam sekcija, a održavala su se istovremeno u sedam prostorija, stoga su slušatelji mogli čuti samo vrlo mali dio. Međutim, moglo se neometano prelaziti iz jedne u drugu prostoriju jer su se izlagači i predsjedavajući pridržavali vremenskih rokova. Za svako je izlaganje bilo izdvojeno ukupno dvadeset i pet minuta, uključujući raspravu.

3.1. Afekt: Jezični stavovi i emocije

U sekciji naslovljenoj »Afekt: jezični stavovi i emocije« govorilo se o trojezičnome obrazovanju (Jie Liu), afektivnim vidovima učenja francuskog kao J3 na germanofonskome švicarskom području (Karolina Kofler, Elisabeth Peyer i Miriam Andexlinger), ulozi višejezičnosti u prepoznavanju emocija (Pernelle Lorette i Jean–Marc Dewaele), stavovima višejezičnih učenika prema J2 i J3 (Sharona Moskowitz), uvjerenjima europskih učitelja trećih jezika o višejezičnosti (Ester Gutiérrez Eugenio) te ulozi osobne višejezičnosti učitelja na percepciju jezične umješnosti njihovih učenika (Mandira Halder). Izlagači su se također bavili konceptom materinskoga jezika u okviru višejezičnosti (Silvia Melo–Pfeifer i María Suárez Lasierra) kao i značenjem učenja jezika, višejezičnosti i višepismenosti za djecu (Nadja Kerschhofer–Puhalo i Werner Mayer).

3.2. Psiholingvistika i neurolingvistika

U sekciji naslovljenoj »Psiholingvistika i neurolingvistika« predstavljeno je sedam istraživanja. Danuta Gabrys–Barker predstavila je metafore kojima višejezični govornici opisuju svoje višejezično iskustvo. O specifičnim poremećajima razvoja jezika i govora višejezičnih govornika govorila je Maria Kambanaros. Julia Festman i Sophia Czapka predstavile su svoje istraživanje čiji rezultati nisu pokazali prednosti dvojezičnih i višejezičnih govornika na području izvršnih funkcija (engl. *executive functions*). Istraživanje Elise Watten-dorf pokazalo je da rano ovladavanje jezikom, ali ne i kasno, utječe na promje-

ne u kontrolnim funkcijama koje se odnose na upravljanje višestrukim jezicima. Rebecca Dahm i Gessica De Angelis ukazale su na vezu između učenja jezika, matematike i socioekonomskog statusa roditelja, a Markus Christiner te Maria Horl i Rosmarie Tracy na vezu između učenja jezika i muzikalnosti.

3.3. Višejezična uporaba

U sekciji »Višejezična uporaba« održano je ukupno šesnaest izlaganja. Većina je autora govorila o načinima i mogućnostima višejezičnoga komuniciranja višejezičnih govornika u različitim obrazovnim sredinama (Ursula Ritzau; Richard Nightingale; Mona Flognfeldt i Dragana Šurkalović; Maud Bijl de Vroe i Jocelyn Ballantyne; Siv Björklun i Karita Mård–Miettinen; Isil Erduyan; John W. Schwieter i Aline Ferreira). Manji se broj izlagača bavio načinima komuniciranja višejezičnih govornika u prirodnim sredinama: Hanna–Ilona Härmävaara govorila je o međurazumijevanju Finaca i Estonaca, a Michal B. Paradowski, Jeremi Ochab, Agnieszka Clerpich i Chih–Chun Chen o međudjelovanju učenika J3 i izvornih govornika u izvanškolskome kontekstu. O pismenosti u J2 i J3 srednjoškolskih imigranata u Izraelu govorila je Orly Haim, a o poznavanju leksika trojezičnih migranata u Velikoj Britaniji Karolina Mieszkowska, Magdalena Lunievska, Joanna Kolak i Ewa Haman.

Marijana Kresić s Odjela za lingvistiku Sveučilišta u Zadru govorila je o načinima na koje su jezični aspekti iskustva migracije i remigracije iskazani u narativnim i biografskim tekstovima. Na primjerima je pokazala kako takva iskustva mogu utjecati na oblikovanje višejezičnoga identiteta, ali i na jezičnu biografiju pojedinca. Istaknula je kako u procesu migracije i remigracije usvajanje novoga jezika ili gubitak prethodno naučenoga jezika, jednojezičnost ili višejezičnost, jezična sigurnost ili nesigurnost, između ostalog, obilježavaju jezično iskustvo. Zaključno je autorica raspravljala o tome u kojemu smislu migracija i remigracija predstavljaju izazov odnosno priliku za razvijanje višejezičnosti.

3.4. Višejezičnost u školskoj sredini

U sekciji »Višejezičnost u školskoj sredini« izloženo je šesnaest radova. Većina radova bavila se pojavnostima J1 i J2 u nastavi trećega jezika (Miroslav Janík, Eva Minaříková i Tomáš Janík), zatim različitim načinima upotrebe složenih višejezičnih biografija učenika u nastavi, primjerice J1 u dodavaćem dvojezičnom obrazovanju u Norveškoj (Jonas Iversen), J3 u nastavi drugoga jezika (Sarah Dietrich–Grappin), općenito čimbenicima učinkovitoga učenja trećih jezika (Michaela Rückl) kao i specifičnim tehnikama poučavanja J3, primjerice gramatike (Dorna Richardson, Ewa Golonka, Jared Linc, Erica Michael i Carrie Bonilla). Manuela Macedonia predstavila je istraživanje u kojemu je pokazala uspješnost upotrebe inteligentne tehnologije za potrebe poučavanja leksika inoga jezika, a Kazuhiko Nagatomo, Sun Ay–Wei i Kaoruko Wada mogućnosti tzv. istodobnoga višejezičnog i višekulturnog učenja (engl. *Simultaneous Multilingual & Multicultural Learning Support*). U ovoj sekciji istraživači su se bavili i studentima i učiteljima stranih jezika. Eva Lejot, Bri-

git Huemer i Katrien Deroey predstavile su dizajn višejezičnoga sveučilišnog kolegija namijenjenoga višejezičnim studentima sa Sveučilišta u Luksemburgu i reakcije studenata na takav pristup. Otilia Marti–Arnándiz i Laura Portolés Falomir Karen prikazale su istraživanje koje je pokazalo da budući učitelji stranih jezika unatoč obrazovanju o višejezičnosti ne napuštaju monojezične stavove o višejezičnosti. Elisabeth Erling i Lina Adinolfi predstavile su rezultate projekta TESS u okviru kojega su izradeni nastavni materijali za učitelje u jezično raznolikoj Indiji kojima se poticala uporaba višejezičnoga pristupa (engl. *translanguaging*) usklađenoga s trojezičnom nacionalnom jezičnom obrazovnom politikom. Za više informacija o projektu i pristup nastavnim materijalima: <http://www.tess-india.edu.in/about-tess-india>. Claudia Mewald, Sabine Wallner i Elisabeth Weitz–Polydoros predstavile su projekt PALM, koji se trenutno odvija u pet europskih zemalja (Austrija, Cipar, Madarska, Velika Britanija i Italija) s ciljem poticanja autentičnoga ovladavanja jezikom u višejezičnim sredinama višejezičnim pristupima kao što su međurazumijevanje srodnih jezika (engl. *intercomprehension*) i transjezični pristup (engl. *translanguaging*). Više informacija o projektu moguće je pronaći na sljedećoj poveznici: <https://www.ucy.ac.cy/eng/documents/2018.pdf>.

3.5. Višestruko jezično ovladavanje

U sekciji »Višestruko jezično ovladavanje« predstavljena su dvadeset i tri rada. O ulozi dobi na dozivanje informacija i reprodukciju novoga jezičnog unosa govorili su Simone E. Pfenninger i David Singleton. Njihovo je istraživanje pokazalo da učenici koji ranije počinju učiti strani jezik imaju određene prednosti pred onim učenicima koji počinju kasnije, ali da ta prednost s vremenom nestaje. Mirjam Günther–van der Meij, Kees de Bot, Wandar Lowie i Edwin Klinkenberg bavili su se vezom između dvojezičnosti leksičkoga procesiranja i pokazali da stupanj dvojezičnosti nema utjecaj na brzinu leksičkoga pristupa prepoznavanju riječi u trećemu jeziku. Rezultati istraživanja koje je predstavila Ivana Cvekčić pokazali su, što je u suprotnosti s dosadašnjim istraživanjima, da se jednojezični govornici koriste manjim brojem strategija učenja od dvojezičnih i višejezičnih govornika. Ulogom metakognicije u ovladavanju J3 bavili su se Valentina Torok i Ulrike Jessner, Gonzalo Isidro–Bruno i Deborah Dubiner. O ulozi osobnih obilježja u ovladavanju J3 govorila je Sonja Babić, a o ulozi motivacije Csilla Sardi. Maria Stopfner i Dana Engel predstavile su prve rezultate istraživanja provedenoga u okviru projekta *One school many languages* (opis projekta: <http://sms-project.eurac.edu/SiteCollectionDocuments/Project%20description%20EN.pdf>). Iwona Kowal opisala je složenost međupovezanosti jezičnih sustava višejezičnih govornika koristeći se modelom dinamične višejezičnosti. Pia Resnik govorila je o jeziku i identitetu u kontekstu dvojezičnosti i višejezičnosti. Rezultati njezina istraživanja potvrdili su dosadašnja saznanja – višejezični govornici drugačije se osjećaju u svakome od jezika, a to, kako njezini rezultati ukazuju, ovisi o jezičnoj umješnosti i spolu.

3.6. Međujezični utjecaji

U sekciji »Međujezični utjecaji« predstavljena su dvadeset i tri rada. Autori su se bavili različitim vidovima jezičnoga prijenosa, primjerice pragmatičnim prijenosom (Tuğba Karayayla i Cigdem Sagin–Simske), fonološkim prijenosom (Elaine Ballard, Taiying Lee i Jae–Hyun Kim), različitim oblicima sintaktičkih prijenosa (Rosalinde Stadt, Aafke Hilck i Petra Sleeman; Angel Chan, Virginia Yip i Stephan Matthews), prijenosom kategorije roda (Ana Stutter Garcia, Sol Lago i Claudia Felser) i kategorije člana (Juan Carlos Monroy). O leksičkome prijenosu govorili su: Nina Woll, Jorge Pinto, Agnieszka Liewska i Ewa GOLONKA i suradnici. Tran Thi Minh govorila je o utjecaju jezika školovanja na ortografiju, semantiku i sintaksu nasljednoga jezika, a Fotini Anastassiou o ulozi dobi i pismenosti na J1 i J2 u procesu ovladavanja J3. O ulozi jezične udaljenosti govorili su Annekatrin Kaivapalu i Maisa Martin, a psihotipologijom se bavila Hannah Neuser. Kumru Uzunkaya–Sharma, Christine Czinglar i Wolfgang Dressler predstavili su povezanost socioekonomskoga statusa roditelja i višejezičnosti i dokazali da SES roditelja i s njim povezani jezični unos imaju velik utjecaj na razvoj višejezičnosti njihove djece.

U ovoj je sekciji govorila i Stela Letica Krevelj s Odsjeka za anglistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ona je prikazala opširno kvazieksperimentalno istraživanje u kojemu je pokušala dokazati relativnu važnost dviju varijabli na utjecaj prethodnoga jezičnog znanja pri proizvodnji na J3. Autorica je ukazala na složenost i dinamičnost jezičnih ostvarenja u proizvodnji i iznijela hipoteze o ulozi dominantnih jezičnih sustava u višejezičnome procesiranju i proizvodnji.

3.7. Jezik i identitet

U sekciji »Jezik i identitet« izložena su samo tri rada. Dimitris Evripidou i Svatlana Karpava bavili su se stavovima ruskih učenika grčkoga kao J2 nastanjenih na Cipru o ciparskim varijetetima grčkoga jezika. Monica Oprescu govorila je o jezičnim identitetima u multikulturnome svijetu, odnosno o ulozi engleskoga jezika u oblikovanju međunarodnoga, europskog identiteta. Anna Krulatz, Tove Steen Olsen i Elvind Torgesen prikazali su rezultate dobivene u okviru norveškoga nacionalnog obrazovnog projekta *Znanjem prema raznolikosti* (norv. *Kompetanse for Mangfold*; engl. *Knowledge for Diversity*). Govorili su o načinima na koje su u višejezične škole u kojima se školuju imigranti uveli identitetske tekstove (Cummins et al. 2005) kako bi poticali iskazivanje učeničkih višejezičnih identiteta. Također su ukazali na vrlo dobru prihvaćenost identitetskih tekstova. Za više informacija o projektu: <http://www.udir.no/in-english/>.

3.8. Jezične politike

U sekciji »Jezične politike« Nikolay Slavkov izložio je vrlo složen i bogat kanadski jezični krajobraz. Ukazao je na pet različitih jezičnih puteva koje slijede kanadska djeca te rekao da Kanada nudi dobre mogućnosti za razvijanje višejezičnosti, osobito ako roditelji dopunjuju jezike na kojima se djeca školuju.

Sandro R. Barros govorio je o kritičkoj pedagogiji Paula Freira i mogućnostima za njezino uvođenje u višejezičnoj Africi s ciljem razvijanja pismenosti. Noora Vidgren predstavila je novi finski jezični kurikulum kojim će se početi koristiti ove školske godine, a čiji je cilj povezivanje jezika. Autorica je predstavila mogućnosti i izazove novoga pristupa te predložila neke konkretne nastavne tehnike koje bi izazov mogle učiniti jednostavnijim. Merja Pikkarainen bavila se jezikom mari, zastupljenim samo u jednoj republici Ruske Federacije te najavila kako, prema sadašnjoj situaciji, jezik neće biti u potpunosti prenesen na sljedeću generaciju.

3.9. Simpoziji

Prvoga dana skupa održan je simpozij »Prema kompetencijskome modelu u obrazovanju učitelja«, koji je vodila Rebecca Dahm. Na tome se simpoziju govorilo o važnosti obrazovanja učitelja za rad u višejezičnim sredinama i kompetencijama koje učitelj stranoga jezika mora imati kako bi uspješno poučavao višejezične učenike. Svenja Hammer predstavio je kompetencije budućih učitelja stranih jezika njemačkoga kao drugoga jezika u Njemačkoj. O kompetencijama budućih učitelja stranih jezika u poučavanju strategija učenja u Finskoj i SAD–u govorio je Emmanuel O. Acquah. Nancy Commins predstavila je mogućnosti upotrebe digitalnih tehnologija, tzv. eCALLMS modula, u obrazovanju učitelja.

Na simpoziju naslovljenome »Višekompetencija i dominantne jezične konstelacije« govorilo se o trima međuovisnim konceptima: višejezičnosti, višekompetenciji i dominantnim jezičnim savijezdima. Vivian Cook predstavio je koncept jezika u višejezičnome kontekstu te koncept višekompetencije koja se odnosi na cjelokupni sustav svih jezika u umu pojedinca. Larissa Aronin govorila je o načinima na koje je moguće provesti istraživanja u okviru istraživačke metode nazvane »dominantno jezično savijezđe« (engl. *Dominant language constellation*). Predstavila je tu metodu istraživanja (Aronin 2006) i predložila niz istraživačkih pitanja na koja se može odgovoriti koristeći se metodom DJS–a, primjerice, koja su obilježja određenog DJS–a, koji su DJS–ovi tipični za određene zajednice i na koji način govornici iskazuju svoj identitet s obzirom na DJS. Koristeći se metodom DJS–a, Kaj Sjöholm, Mikaela Björklund i Siv Björklund istražili su finski jezični krajobraz na osobnoj i društvenoj razini.

Jedan je simpozij bio posvećen pristupima učenju jezika iz višekompetencijskoga gledišta. Simpozijem se željelo pridonijeti premošćivanju jaza između teorije i prakse u transjezičnoj/višejezičnoj uporabi i raspraviti o nekima od mogućnosti uključivanja višekompetencijskoga pristupa u jezično obrazovanje. O načinima na koje je višekompetencijski pristup moguće uključiti u nacionalni kurikulum govorila je Elisabeth Hackl–Allgäuer. Barbara Hofer prikazala je rezultate istraživanja provedenoga u Tirolu koje je pokazalo da holistički višejezični pristupi učenju i poučavanju pridonose razvoju višekompetentnosti. Stephan Meyer govorio je o nužnosti nastavka razvijanja višejezičnosti u tercijarnome obrazovanju te je predstavio primjer višejezičnoga

kolegija koji se održava na švicarskome sveučilištu, njegove pozitivne vidove kao i izazove.

Na simpoziju »Heteroglosna diskrepancija: višejezične obitelji u kontekstu zdravstvenih i obrazovnih institucija« predstavljene su prvi rezultati trogodišnjega projekta *MultiFam: Obiteljska jezična politika u višejezičnim transkulturalnim obiteljima* (engl. *Family language policy in multilingual transcultural families*) koji vodi Centar za višejezičnost Sveučilišta u Oslu. Judith Purkartofer sa Sveučilišta u Norveškoj govorila je o ulozi obrazovnih institucija djece imigranata u izgradnji sigurnih prostora za njihovu djecu. Maria Antonina Obojska predstavila je očekivanja poljskih imigranata u norveškim školama i stvarnost s kojom se suočavaju, položaje koje si određuju i koje im drugi određuju u različitim sredinama i načine na koje planovi za budućnost utječu na određivanje njihova položaja. Više detalja o projektu dostupno je na poveznici: <http://www.hf.uio.no/multiling/english/projects/multifam-family-language-policy-in-transcultural-families>.

Posljednjega dana skupa održan je simpozij »Učenje trećega jezika i manjinskoga jezika: Basko–frizijsko gledište«, na kojemu su govorili Durk Gorter, Elisabet Arocena, Cor van der Meer i Jasone Cenoz. Izlagači su predstavili rezultate višegodišnjih istraživanja provedenih na području Baskije i Frizije na kojemu najmanje tri jezika čine dio školskoga kurikuluma. D. Gorter predstavio je pregled stanja manjinskih jezika u Europi, E. Arocena i C. van der Meer izazove poučavanja engleskoga kao trećega jezika na tome području, a Jasone Cenoz govorila je o transjezičnome nastavnom pristupu i predstavila glavna načela za kvalitetno ostvarivanje takvoga pristupa.

4. Zatvaranje skupa

Na zatvaranju skupa govorila je Jasone Cenoz, dosadašnja predsjednica udruge IAM. Zahvalila se organizatorima i sudionicima i dodijelila nagradu najboljoj mladoj istraživačici, Mariji Obojskoj, za rad naslovljen »To speak or not to speak – the use of Polish by adolescents and parents with immigrant background in the Norwegian school context«.

Na zatvaranju skupa najavljeno je da će se sljedeći skup o višejezičnosti i ovladavanju trećim jezikom održati 2018. godine u Lisabonu u Portugalu.

5. Zaključak

Kao odlike skupa potrebno je spomenuti dobru vremensku organizaciju u svim sesijama, što je omogućilo nesmetane prijelaze iz jedne u drugu sekciju, kvalitetu radova, mogućnost e–izlaganja i višejezičnoga izlaganja te dodjelu nagrade najboljemu mladom istraživaču.

S obzirom na kvalitetu skupa sudjelovanje na sljedećemu skupu preporuča se svim stručnjacima zainteresiranima za višejezičnost i ovladavanje trećim jezikom.

Rea Lujčić